

A társadalmi és a politikai tényezők hatása a 20. század finn irodalmában

1. A társadalmi, politikai és az irodalmi tényezők lehetséges összefüggései

A 20. század finn irodalmának áttekintése és elemzése során nem lehet figyelmen kívül hagyni az évszázad jelentős történelmi-politikai eseményei, társadalmi átalakulásai és az irodalom változásai között fennálló összefüggéseket. A 20. század jelentős történelmi (azaz mindennapi politikai) fordulópontjai több esetben is egyértelműen kimutatható közvetlen hatást gyakoroltak a korszak irodalmának fejlődésére, kellőképpen meghatározónak bizonyultak ugyanis ahhoz, hogy az erőteljes, új áramlatok létrejöttében jelentős szerepet tulajdonítsunk nekik.

Természetesen nem jelent merész állásfoglalást egyes politikai eseményekre és társadalmi változásokra visszavezetni az irodalomban jelentkező újabb irányzatokat. Az irodalomelmélet koncepcióinak jelentős része meghatározónak – vagy egyenesen elsődleges fontosságúnak – tartja azt a társadalmi közeget, melyben egy adott mű megszületik. Sok esetben az alkotót körülvevő környezet határozza meg művének indíttatását, így tehát az az életér vagy életérzés, mely szoros összefüggésben állhat a társadalmi és a politikai légkör jelenségeivel (Eskola 1974: 90, Jauss 1999: 301-310, Karkama 1974: 96).

Az irodalom és a társadalmi, politikai élet között fennálló viszonyt természetesen nem tekinthetjük magától értetődő és szükségszerű kapcsolatnak. Ebből a megállapításból kiindulva elengedhetetlennek tűnik azoknak az indítékoknak a meghatározása, melyek alapján egyes irodalmárok vagy akár egész irányzatok az aktuális politikai viszonyokhoz kötődnek. Joggal feltételezhetjük, hogy a társadalom és a politika kölcsönhatása mentén alakuló hétköznapiak atmoszférája jelentős hatást gyakorolhat az irodalom célkitűzéseire, módosítva és kitérítve azt a hatáskört, melyet az egyes írók (és az irodalom egésze) műveiken keresztül tudatosan felvállalnak. Az irodalom hatásköre (politika interpretációja és esetleges elkötelezettsége, szerepvállalása) megegyezik az irodalom öndefiníciójával, azaz a megfogalmazott és felvállalt funkciójával. Ennek értelmében feltehető, hogy a társadalom és a politika területéről érkező hatást integráló, politikai állásfoglalását kinyilvánító és esetleg ideológiailag elkötelezett irodalom tudatos módon kívánja kommentálni az adott társadalmi, politikai viszonyokat, továbbá elképzeléseivel összhangban igyekszik befolyásolni a társadalom különböző rétegeit. Elsősorban azokban az esetekben tűnik igaznak az iménti megállapítás, amikor az irodalom részt kíván venni egy adott politikai ideológia megszilárdításában, és ezt a tevékenységet mint funkciót határozza meg saját maga számára. Ennek a funkciónak és az ebből adódó hatáskörnek a feltárására kell törekednünk a finn irodalom esetében is, amennyiben meg akarjuk érteni a társadalmi és a politikai jelenségek, valamint az irodalom között tapasztalható összefüggéseket. A finn baloldali irodalom különböző áramlataiban például ilyen, közvetlen módon megnyilvánuló politikai szerepvállalással és ezzel összefüggő funkciómeghatározással találkozhatunk.

A baloldali irodalomról általánosan megállapíthatjuk tehát, hogy tevékenységi körét jelentősen befolyásolta a felvállalt ideológia. A baloldali irányzatokhoz hasonlóan többek között az 1950-es évek modernizmusa és az 1980-as évek finn irodalmának áramlata is érzékenyen reagált a kor társadalmi változásaira. A modernizmus és az 1980-as évtized irodalma távol tartotta ugyan magát az ideológiai elkötelezettségtől, de a politikai realitásokkal összefüggésben a társadalmi átalakulásból adódó egzisztenciális kérdésekre igyekezett választ találni. Nem szándékoztak tehát funkciót tulajdonítani művészi szerepvállalásuknak, a társadalom (és rajta keresztül a politika) változása közvetett módon jelentkezett irodalmi alkotásaikban.

A társadalmi és a politikai tényezők valamint az irodalom között fennálló kapcsolat vizsgálatánál természetesen fel kell tárnunk az adott kultúrkört – jelen esetben a finn irodalmat és társadalmat – jellemző összefüggéseket is. A finn irodalom esetében a társadalmi és politikai téren megfogalmazott szerepvállalás bizonyos szempontból természetes és indokolt jelenségnek tűnhet. Gyökereit a 20. század elejét jellemző gondolkodásmódban kereshetjük, melybe már ekkor beépültek a demokráciával és az államisággal kapcsolatos modern fogalmak. A kialakult jogrendszerrel, állam- és közigazgatással, aktív pártrendszerrel és nemzetgazdasággal rendelkező század eleji Finnországban (Gombos 1997: 85) az átlagembertől sem állhatott távol a politika világa és a társadalmi viszonyok megítélése, ebből következik, hogy az irodalom is szélesebb körben vállalhatott szerepet a társadalmi kérdések megvitatásában és kötelezhette el magát politikai téren is.

A társadalmi és a politikai tényezők hatása a finn irodalom esetében nem kizárólag az irodalom tevékenységi körének meghatározásában mutatható ki, hanem jelentősen befolyásolta az egyes irányzatok létrejöttének körülményeit is. A politikai és a társadalmi változások, valamint az irodalom fejlődése során jelentkező újabb áramlatok, korszakok közötti összefüggésből kiindulva helyesebb nem egymást követő generációs ellentétekről és ezek alapján módosuló újabb irányzatokról, hanem nagyobb időbeli egységet felölelő generációs blokkokról beszélni a irodalom esetében. A politikában és a társadalomban bekövetkező változások sokrétűsége és üteme a 20. század elejétől azt eredményezte, hogy az irodalom túllépett a hagyományos generációs ellentétekben megnyilvánuló inspirációs lehetőségeken, a fejlődés jelentősebb állomásai sok esetben bizonyos politikai és társadalmi események mentén alakultak ki. Ez a megállapítás egyértelműen igaznak bizonyul a 20. századi finn irodalom esetében, ahol alapvetően nem a hagyományosnak nevezhető generációs váltások mentén körvonalazódtak az újabb irodalmi áramlatok (Niemi 1983: 9).

A 20. század finn irodalmában tisztán elkülöníthetők olyan irodalmi jelenségek, amelyek kialakulásukat elsősorban az adott időszak politikai és társadalmi légkörének és ezek változásainak köszönhetjük. Jellemző politikai lépésekre lehet visszavezetni a baloldali irodalom kialakulását és megszilárdulását a 20. század első felében, az 1960-as és 70-es évek irodalmi változásaira a választ szintén az adott korszak politikai és társadalmi légkörében kereshetjük, továbbá az 1950-es és az 1980-as években jelentkező új írógenerációk, vagy a finn underground-mozgalom fellépésében is ráismerhetünk politikai és társadalmi hatásokra.

Dolgozatom következő részében igyekszem bemutatni a társadalmi és politikai tényezőkre leginkább reagáló baloldali finn irodalom jelentősebb korszakait és áramlatait, továbbá kísérletet teszek a baloldali irodalom ideológiai elkötelezettségét meghatározó főbb indítékok feltárására. Végezetül szeretnék említést tenni azokról az irodalmi áramlatokról is, melyek esetében a politika és a társadalom változásának hatásai jobbra csak közvetett módon jutottak kifejezésre.

2. A finn baloldal és a baloldali irodalom jelentősebb korszakai és áramlatai

A baloldali irodalom alapját képező ideológia és a hozzá kapcsolódó mozgalom a 19. század végén jelent meg a finn politikai életben és a társadalomban. A baloldali eszmék rövid idő alatt nagy népszerűségegre tettek szert, ebben jelentős szerepet játszott a finn nép közösségi hagyományokban megnyilvánuló társadalmi felelősségvállalása és szociális érzékenységet mutató társadalmi berendezkedése is (Gombos 1997: 63–64). A baloldali gondolkodásmód és a belőle kifejlődött munkásmozgalom megerősödését kezdetben a finn társadalom és a politika egyéb csoportjai sem akadályozták, mivel a baloldal, a munkásosztály is jelentős részt vállalt a nemzeti identitás erősítésében és az ország függetlenedési törekvéseit is támogatta (Gombos 1997: 111, Jutikkala–Pirinen 1999: 314). A finn baloldal népszerűségének okait sajátos szemléletmódjában is kereshetjük, azokban a többnyire szociáldemokrata eszmékben, melyeket a mozgalom többsége célkitűzésként megfogalmazott. Ezért a finn baloldaliságot – néhány radikálisabb csoport kivételével – alapvetően a demokratikus eszmék jellemezték a 20. század elején és a későbbi évtizedekben is (Gombos 1994: 137–141, Haavikko 1977: 209–212).

2.1. Az 1930-as és az 1940-es évek irodalmának baloldali áramlata

A II. világháború előtti baloldali finn kulturális élet csúcspontjának az 1936-ban megalakult Kiila csoportot és az általa szerkesztett 40-luku című folyóiratot tekinthetjük. A Kiila, bár baloldali eszmékkal szimpatizáló művészek (elsősorban költők) csoportja volt, nem vallott szélsőséges nézeteket. Elutasította a radikalizmus összes formáját, Finnország kulturális, politikai és társadalmi fejlődését alapvetően demokratikus irányvonalak mentén képzelte el (Turunen 1999: 55). A Kiila irodalmárai tehát politikai állásfoglalásuk alapján nem képeztek a többnyire szociáldemokrata eszméket hangoztató finn baloldaltól jelentősen elkülönülő csoportot. Politikai elkötelezettségük sokkal inkább az irodalom terén eredményezett jellegzetes újításokat: a finn költészet a felvállalt ideológiának megfelelő tematikai preferenciaváltást és a formai elemek megújulását köszönhette a Kiila csoportnak. A Kiila – és általában véve a 20. század elejére jellemző munkásirodalom – ellenzékiisége az irodalom terén jelentkezett azáltal, hogy tematikai és formai újításaival szembehelyezkedett a kor irodalmi hagyányaival (Laitinen 1981: 443, Roininen 1999: 95).

A Kiila ideológiai szerepvállalásáról azonban megoszlott a baloldal véleménye. A Finn Kommunista Párt (*Suomen Kommunistinen Puolue*) erősen kritizálta a csoportot liberális nézeteiért, elvárta volna ugyanis, hogy a Kiila irodalmárai radikális, dogmatikus eszméket juttassanak kifejezésre műveikben (az ún. Munkásírók és képzőművészek szövetsége [*Työläis-kynäilijäin ja -kuvaajain liitto*] amatőr csoportosulás tagjaihoz hasonlóan). A Kiila csoport ellen irányuló kritika jól példázza azt a megosztottságot, mely az 1930-as és az 1940-es évek baloldali irodalmát ugyanúgy jellemezte, mint magát a baloldali politikát: a kisebbségben lévő szélsőségesek igyekeztek minél nagyobb befolyásra szert tenni az alapvetően szociáldemokrata szellemiségű baloldali politikában (Sallama 1998: 75, Sallama 1999: 55).

Úgy gondolom, nem szükséges részletesen kitérni az egyes meghatározó író- költőszemélyiségek munkásságának ismertetésére annak megállapításához, hogy milyen jelentőséggel bírt a baloldal kulturális áramlata a 20. század finn irodalmában. Egyértelmű ugyanis, hogy a Kiila szellemisége avantgárd módon, az újítás jegyében indult útjára az 1930-as évek közepén. A Kiila haladó művészetfelfogása mellett fontosnak tartom hangsúlyozni azt a politikai legitimitást

is, mely az 1940-es évek második felétől (a II. világháborút követően) segítette elő a baloldali irodalom fejlődését. Ennek a folyamatnak olyan konkrét állomásait, jellegzetes politikai döntéseit különböztethetjük meg, mint például a kommunisták ellen irányuló, a Téli háború előtt meghozott törvények eltörlése vagy a Finn Kommunista Párt legalizálása, de ide sorolhatnánk akár az 1944-től 1948-ig terjedő egész időszakot, melyet a finn történetírás a „veszély éveinek” (*vaaran vuodet*) nevezett el. Ekkor valóban veszélyben forgott az ország függetlensége, de a Szovjetunió felé történő kényszerű nyitás és a baloldali eszmék irányában tanúsított tolerancia kedvezett a baloldali irodalom fejlődésének. Akár a korai, a Kiila megalakulása körüli, akár a későbbi, a háborús korszak utáni baloldali finn irodalomról beszélünk, magától értetődőnek tűnik tehát az összefüggés az irodalmi, kulturális tényezők valamint a politikai és a társadalmi változások között. A baloldali eszmék eredményezték a baloldali értékrendet propagáló irodalom megerősödését az 1930-as években, és ugyanezen politikai eszmék legális terjedése tette lehetővé a baloldali irodalom nyílt fellépését az 1940-es évek második felében. A korszak irodalmárai pedig felvállalva a politika nyújtotta „szövetségesi” támogatást jórészt pártpolitikailag elkötelezettekkel váltak, így az avantgárd szellemiség elfogadása mellett a baloldali propaganda népszerűsítésében is szerepet vállaltak.

2.2. Az 1960-as és az 1970-es évek irodalmának baloldali áramlata

Az 1940-es évek erőteljes baloldali hullámát követően az 1950-es évtized finn irodalmát eltérő hatások és motivációk alakították. A korszakot jellemző modernizmus preferenciaváltása a finn irodalomban egyet jelentett az ideológiáktól és a politikai érdekektől független művészi orientációval. A modernista irányzat apolitikus szemléletmódját követően az 1960-as és 70-es évek finn irodalmában – az 1930-as évek markáns áramlatához hasonlóan – újból felbukkant a baloldaliság eszmeisége (Haavikko 1977: 250).

Az 1930-as évtized második felétől megerősödő baloldali finn irodalom és az 1960-as, 70-es éveket jellemző irodalmi áramlatok között természetesen nehéz lenne közvetlen összefüggéseket megállapítani. Ennek ellenére az irodalmat mozgató motivációk területén egy fontos egyezésre hívhatjuk fel a figyelmet. Ahogyan a baloldali irodalmi áramlat kialakulásánál és megerősödésénél egyértelmű politikai tényezőket fedezhettünk fel a háttérben, úgy az 1960-as és 70-es évtizedek finn irodalmának fejlődésénél is számolnunk kell bizonyos politikai és társadalmi hatások lehetőségével.

Az említett évtizedek politikai alaphangulata és társadalmának jellegzetességei alapjaiban határozták meg a finn irodalom főáramát. Az 1960-as éveket (és részben az 1970-es évtizedet) jellemző baloldali radikalizálódás nem korlátozódott csupán a pártpolitikára, hatásai a kulturális élet számos területén, így az irodalom esetében is érzékelhetővé váltak (Haataja 1978: 413–414, Niemi 1999: 166). A politika alakulása és stílusa (melynek az utókor a korszak két köztársasági elnöke után a Paasikivi–Kekkonen irányvonal nevet adta) olyan jellegzetes folyamatokat indított el a finn társadalomban, melyek szintén nem kerültek el az irodalom figyelmét, sőt közvetlen hatást gyakoroltak a fejlődésére. Bár az 1960-as évektől kezdődő stílusváltást (mely a korábbi évtizedre jellemző modernizmust próbálta továbbfejleszteni és ugyanakkor meghaladni a „modernizmus utáni időszak” stílusának megfelelően) nem tulajdoníthatjuk az új politikai és társadalmi légkör hatásának, a korszak irodalmának tematikai orientációját egyértelműen az említett politikai és társadalmi alaphangulat határozta meg. Általános jellegzetességként

fogalmazható meg ugyanis, hogy az 1960-as és 70-es évek finn irodalmát tematikai szempontból a politizálódás jellemezte: a művek jelentős részét a belpolitika és a világpolitika helyzetének értelmezése (a finn kormányok által folytatott politizálás kritikai megközelítése, a Szovjetunió és Finnország közötti viszony megítélése, továbbá a hidegháború világpolitikai eseményeinek figyelemmel követése), a változásokból fakadó, a korszakra jellemző új életérzés inspirálta. Nem véletlen, hogy ebben az időszakban (az 1960-as évek elejétől) születtek olyan, a politikai és társadalmi változásokra érzékenyen reagáló műfajok, mint a pamflet vagy a satíra, erősödött meg a riportirodalom (Laitinen 1981: 468), illetve vált kedveltté az a dokumentarista irányzat, mely újabb alapot szolgáltatott ahhoz, hogy a korszak írói a 20. század finn történelmének jelentős eseményeit különböző nézőpontokból dolgozhassák fel. Ehhez a történeti-politikai orientációhoz szorosan kapcsolódik Paavo Haavikko és Pentti Saarikoski munkássága, nevük említése nélkül nem is lehetne érdemben beszélni az 1960-as és 70-es évek finn irodalmáról. Haavikko költészetének politikai, társadalmi érzékenysége már az 1958-as Levélről levélre (*Lehdet lehtiä*) című kötetének Finn ciklusában (*Suomalainen sarja*) megmutatkozott, Saarikoski pedig 1962-ben megjelent verseskötetének címevel – Mi történik valójában? (*Mitä tapahtuu todella?*) – közvetlenül utalt az egész korszak jellegzetes, bizonytalanságot sugalló alaphangulatára.

Az 1960-as évek finn irodalmának súlyponteltolódása, azaz a szinte „politikai radikalizmus” szélesedő művészet (Laitinen 1981: 570) olyan fogalmak kialakulását eredményezte az irodalmi életben, mint a „miniszteríró” (*ministerikirjailija*) vagy a negatív felhangú „antiíró” (*epäkirjailija*). Ezek a megbélyegző elnevezések egyértelműen az irodalom és a hétköznapi politikai élet összefonódásáról tesznek tanúbizonyságot (Niemi 1983: 12, 82). Fontosnak tartanám azonban hangsúlyozni, hogy a korszak irodalmárai nem feltétlenül voltak elkötelezettek politikai és ideológiai szempontból, bár számos esetben az aktuális politikai és társadalmi kérdések felvetése adta meg alkotásaik alaphangját.

Az 1960-as, 70-es évek általánosan nevezhető baloldaliságán túl érdemes említést tenni egy meglehetősen radikálisnak nevezhető irányzatról is, mely szemléletesen példázza a korszak kulturális életének politizálódását. Az 1960-as évektől megerősödő újbaloldal szellemi áramlata hívta életre a marxista inspirációjú agitprop-művészetet (*agit prop-taide*), mely nyíltan felvállalta a pártpolitikai elkötelezettséget az 1972-ben megalakuló Kultúrmunkások Szövetsége (*Kulttuurityöntekijäin Liitto*) révén. Bár az irányzat a baloldali körök egyértelmű támogatását élvezte, az 1970-es évek finn kultúrájában mellékes tényező maradt, amennyiben nem tudott jelentős inspiráló hatást elérni. Ennek ellenére a finn kulturális életben megjelenő politikai célzatosság egyik figyelemre méltó, tipikus példájának nevezhetjük az 1970-es évek radikális agitprop-művészetét.

3. A társadalmi és a politikai tényezők közvetett hatásai

A finn irodalom története során két jelentős irányzat esetében lehet tehát egyértelmű módon kimutatni a baloldali eszmék hatását: a 20. század elejétől fejlődő, és a Kiila tevékenységében, az 1930-as és 40-es évek folyamán megerősödő áramlat, valamint az 1960-as és 70-es évek újabb baloldali eszmeiségéből fakadó irodalmi irányzata kapcsán. Mindkét korszak irodalmi tevékenységében szembeötlő ugyanis a társadalmi és a politikai tényezők erőteljes és közvetlen hatása, mely az említett irányzatok szerepvállalásában, az irodalomnak tulajdonított funkció

értelmezésében nyilvánult meg. Bár jelen dolgozatnak nem célja a 20. századi finn irodalom összes nagyobb törekvéséről elemzést nyújtani, a baloldal eszmeiségét tükröző irányzatok mellett érdemes néhány szó erejéig kitérni azokra az irodalmi korszakokra is, melyekben a társadalmi és a politikai tényezők hatásai legfeljebb közvetett módon nyilvánultak meg. A 20. század finn irodalomtörténetében ilyen áramlatoknak bizonyultak a Fáklyavivők (*Tulenkantajat*) csoportja, az 1950-es évek modernizmusa, az 1960-as évek végének underground-mozgalma és az 1980-as évek új irodalmi irányzata.

Az 1920-as évek urbánus és világirodalmi inspirációjú Fáklyavivők nemzedéke nem tartotta céljának, hogy állást foglaljon a korszak politikai viszonyait illetően, a kor társadalmi tényezőit is csak saját tematikai orientációjuknak megfelelően kezelték (Laitinen 1981: 442). A Fáklyavivők irodalmárai elsősorban világpolgárok szerettek volna lenni, ezzel összefüggésben arra törekedtek, hogy az élet egzotikus jelenségeit vizsgálják a társadalmi vagy a politikai realitások figyelembevétele helyett (Koskela 1999: 269-270, Laitinen 1981: 394).

Az 1950-es évek modernista irányzata esetében sem mutatható ki szoros összefüggés a társadalmi és a politikai aktualitások, valamint a művészi újítás igénye között (Laitinen 1981: 468). Az okok közé sorolhatjuk a modernizmus eleve kozmopolita beállítottságát, de az irányzat ideológiamentességét magyarázhatjuk akár a finn belpolitikai viszonyok változásával is: az 1950-es évektől fogva a finn baloldalon belül végleg fölénybe került a szociáldemokrata eszmeiség és ezzel párhuzamosan a baloldali radikalizmus jelentősen veszített népszerűségéből (Haavikko 1977: 232–233, Jutikkala–Pirinen 1999: 415). Ugyanakkor tagadhatatlan, hogy az 1950-es évek modernizmusa részben a korábbi évtizedek eseményei hatására saját kora társadalmi és politikai atmoszférájában jött létre, így állást foglalt akár azáltal is, hogy szándékosan nem reflektált az őt körülvevő politikai hatásokra.

Az aktuális társadalmi és politikai tényezőkre adott reakcióként értelmezhetjük az 1960-as évek végén jelentkező, periferikusnak (de semmiképpen sem jelentéktelennek) nevezhető finn underground-mozgalmat. Bár ez az összetett művészeti irányzat eleve elhatárolódott minden olyan normától, ami a fennálló kulturális és politikai hatalommal összefüggésben állt, olyan szempontból mégis a korszak elkerülhetetlen hatásának volt kitéve, hogy saját magát az adott társadalmi és politikai légkör viszonyában definiálta.

Végezetül említést kell tenni az 1980-as évtized irodalmi áramlatáról, mely közvetett módon szintén részben a korszak társadalmi és politikai tényezőinek köszönhető kialakulását. Az 1960-as és 70-es évek zaklatott politikai, társadalmi és kulturális légköre, mely a finn irodalom képviselőit nagy számban politikai és ideológiai állásfoglalásra készítette, az 1980-as évek elején kezdett enyhülni a világpolitikai és a finn belpolitikai helyzet változásainak köszönhetően. A hétköznapi élet terén és a hatalmi struktúrában ekkor bekövetkezett stílusváltás (mely konkrét személycserével is járt a finn politikában, miután 1982-ben Mauno Koivisto vette át a köztársasági elnöki posztot Urho Kekkonentól) szoros összefüggésbe hozható a Szovjetunióban megindult liberalizációs folyamatokkal. A két ország feszültségekkel terhelt viszonyának átalakulása közvetlen módon hatást gyakorolt a finn társadalomra, és a politikai enyhülés megmutatkozott a korszak irodalmi jelenségeiben is (Jutikkala–Pirinen 1999: 425, Klinge 1993: 156–160). Úgy gondolom, nem túlzás tehát részben a társadalmi és a politikai viszonyok átalakulására visszavezetni azt a tematikai és formai megújulást, mely az 1980-as évtized finn irodalmát jellemezte.

4. Összegzés

Jelen dolgozatban szerettem volna hangsúlyozni azt a 20. századi finn irodalomra jellemző aspektust, amely az évszázad irodalmi jelenségeinek változásait nem elsősorban a generációváltások alapján, hanem a politikai és a vele együtt járó társadalmi változások összefüggésében közelíti meg. Dolgozatomban arra is igyekeztem rámutatni, hogy a társadalom és a politika természetesen nem minden esetben tudtak erőteljes hatást gyakorolni az adott irodalmi áramlat tevékenységi körének meghatározására: míg bizonyos korszakok esetében közvetlen szerepvállalásról, addig egyéb esetekben csak közvetett hatásról beszélhetünk az irodalmi és a társadalmi, politikai tényezők viszonyrendszerében. A 20. századi finn irodalom baloldali áramlatai jól példázzák a politikai és az ideológiai elkötelezettséget, azt a közvetlen hatást, mely az irodalmat a társadalom és a politika felől érte ezekben az időszakokban, míg a baloldali áramlatoktól eltérő egyéb irodalmi korszakok kialakulása esetében legfeljebb közvetett szerepet tulajdoníthatunk az említett jelenségeknek.

A dolgozat természetesen nem a teljesség igényével íródott: a baloldali irodalom indítékainak és főbb jellegzetességeinek bemutatásán túl csak érintőlegesen tettem említést a 20. század finn irodalmának egyéb olyan irányzatairól, melyek esetében az említett társadalmi és politikai tényezők szerepe nem egyértelmű módon állapítható meg.

Felhasznált irodalom

- ESKOLA, Antti 1974: Heijastaa, vaikuttaa: kirjallisuussosiologian näkökulmia – Kirjallisuus Suomessa. Toimittaneet Antti Eskola, Katarina Eskola. Tammi, Helsinki, 90.
- GOMBOS József 1994: Finnország politikatörténete 1809–1917. JGYTF Kiadó, Szeged, 137–141.
- GOMBOS József 1997: A két világháború közötti Finnország politikatörténete 1918–1939. JGYTF Kiadó, Szeged, 63–64, 85, 111.
- HAATAJA, Lauri – HENTILÄ, Seppo – KALELA, Jorma – TURTOLO, Jussi (toim.) 1978: Suomen työväenliikkeen historia. Kansan Voima Oy, Helsinki, 413–414.
- HAAVIKKO, PAAVO 1977: Kansakunnan linja. Kommentteja erään tuntemattoman kansan tuntemattomaan historiaan 1904-1975. Otava, Helsinki, 209–212, 232–233, 250.
- JAUSS, Hans Robert 1999: Recepcióelmélet – esztétikai tapasztalat – irodalmi hermeneutika. Irodalomelméleti tanulmányok. Osiris Kiadó, Budapest, 301–310.
- JUTIKKALA, Eino – PIRINEN, Kauko 1999: Suomen historia. WSOY, Juva, 314, 415, 425.
- KARKAMA, Pertti 1974: Kirjallisuuden yhteiskunnallisesta selittämisestä – Kirjallisuus Suomessa. Toimittaneet Antti Eskola, Katarina Eskola. Tammi, Helsinki, 96.
- KLINGE, Matti 1991: Finnország rövid története. In Forma Kiadó, Nyíregyháza, 156–160.
- KOSKELA, Lasse 1999: Täyttä nykyaikaa. – Jälkiuskosta vaistojen kapinaan. Suomen kirjallisuushistoria 2. Toimittanut Lea Rojola. SKS, Helsinki, 269–270.
- LAITINEN, Kai 1981: Suomen kirjallisuuden historia. Otava, Helsinki, 394, 442, 443, 468, 570.
- NIEMI, Juhani 1983: Kirjailijoita ja epäkirjailijoita. Pikakuvia aikalaisista. SKS, Helsinki, 9, 12, 82.
- NIEMI, Juhani 1999: Kirjallisuus ja sukupolvikapina. – Rintamakirjeistä tietoverkkoihin. Suomen kirjallisuushistoria 3. Toimittanut Pertti Lassila. SKS, Helsinki, 166.

- ROININEN, Aimo 1999: Työväenliike tuo työläiset kirjallisuuden kentälle. – Jälkiuskosta vaistojen kapinaan. Suomen kirjallisuushistoria 2. Toimittanut Lea Rojola. SKS, Helsinki, 95.
- SALLAMA, Kari 1998: Kiilan viisiottelu 1940-luvun kentällä. – 40-luku. Kirjoituksia 1940-luvun kirjallisuudesta ja kulttuurista. Toimittanut Auli Viikari. SKS, Helsinki, 75.
- SALLAMA, Kari 1999: Vasemmistokirjallisuuden voiman ja vaaran vuodet. – Rintamakirjeistä tietoverkkoihin. Suomen kirjallisuushistoria 3. Toimittanut Pertti Lassila. SKS, Helsinki, 55.
- TURUNEN, Risto 1999: Kirjallisuuspolitiikan vanhat ja uudet rintamat. – Rintamakirjeistä tietoverkkoihin. Suomen kirjallisuushistoria 3. Toimittanut Pertti Lassila. SKS, Helsinki, 55.